

Palėvenės akmenys

Per gyvenimą kartu ejo du žmonės: vienas į kitą nepanašūs, bet vienas kitam padėdami, vienas kitą papildydami — Unė Babickaitė ir Vytautas Andrius Graičiūnas. Į Lietuvą jie grįžo 1936 metais, pasiekę savo šlovės viršūnę. Jis — Amerikoje ir Europoje išgarsėjęs valdymo teorijos kūrėjas, tą teoriją sėkmingai pritaikęs praktikai. Ji — garsi kino ir teatro aktorė. Abiejų tikslas buvo vienas — gyventi Lietuvoje ir dirbti Tėvynės labui.

Stalininės represijos neaplenkė ir Graičiūnų. 1951 metais V. A. Graičiūnas buvo suimtas. Nesuprasdamas, už ką kankinamas, už ką nuteistas dešimt metų kalėti, prieš akis regėdamas gyvenimo lageriuose beprasmybę, manoma, jis pats ryžosi nutraukti gyvybės giją.

Buvo suimta ir Unė Babickaitė-Graičiūnienė. Ji palaužta sveikata grįžo iš kalėjimo tik po Stalino mirties. Savo vyro atminimui U. Babickaitė pastatė kenotafą (antkapio paminklą) žmogui, kuris čia nepalaidotas). Ant jo kuklus užrašas: „Mylimasis, tavo meilė didesnė už mirtį“. Kupiškio rajono Palėvenės kapinėse — ir U. Babickaitės-Graičiūnienės amžinojo poilsio vieta.

Sis eilėraštis — Vytauto Andriaus Graičiūno ir Unės Babickaitės-Graičiūnienės atminimui.

Ilmas BROGA

Prie šito liūdno kenotafu
Nežydi gėlės. Tik šiurėna
Laukinis buksmedis ir mena
Vellonį kalinį. Jo kapo
Žmogus atrast nebegalės.

Iš priekio — antkapis sudėtas
Jo šventai mylimai. Ją čia
Paguldė sielvarto kančia.
Akim pro žemę ir pro dangų
Ji lydi jo šešėlių brangų.
O iš krūtinės skleidžias žiedas
Krauju liepsnojančios gėlės.

Publicistikos konkursas

LPS laikraštis „Blaivioji Lietuva“ skelbia Motiejaus Valančiaus publicistikos konkursą. Tikslas — skatinti Lietuvos žurnalistų bei publicistų kūrybą, kuri įtaigiai skleistų blaivystės idėjas, ugdytų žmogaus dvasingumą, dorovingumą, tautinį susipratimą, propaguotų sveiką gyvenimą, keltų žmones į žygį už blaivią Lietuvą.

Už geriausius rašinius, paskelbtus „Blaiviojoje Lietuvoje“, taip pat kituose Lietuvos periodiniuose leidiniuose, TVR programose, numatomos dvi kasmetinės pinigines premijos po 1000 rublių kiekviena. Konkurso lau-

„ALKA“ — TOLMINKIEMYJE

Ne pirmus metus Vilniaus tvarkymą. Siemet į didžiąją nevezio. „Alkos“ klubas, vadovaujamas Stepono Lukoševičiaus, ko daugiau kaip trys šimtai organizuoja Kristijono Donelaičio memorialinių vietų

parašyti „Metai“, talkininkai Padirbėję ir prie K. Donelaičio klebonijos pritrirėngė Šiaulių baldų gamybinio susivienijimo „Venta“ folklorinis ansamblis.

Nuotraukose: grupė talkininkų prie K. Donelaičio statytos klebonijos

Tolminkemyje: talka Tolminkemyje. Bernardo ALEKNAVIČIAUS (ELTA) nuotr.

ASOCIACIJA KVIĘČIA BENDRADARBIAUTI

Šių metų vasario mėnesį įsistelgė Lietuvos—JAV asociacija. Apie jos tikslus, konkrečius darbus Eltos korespondentas Rolandas Barysas paprašė papasakoti asociacijos prezidentą, „Minties“ leidyklos vyriausiąjį redaktorių Edmondą JUSKĮ.

— Naujai įsistieigusi asociacija yra savanoriška, nepriklausoma

reatai apdovanojami ir Motiejaus Valančiaus publicistikos konkuro laureatų garbės diplomais.

Dalyvauti konkurse kviečiami Lietuvos rašytojų ir Lietuvos žurnalistų sąjungų nariai, nepriklausomi literatai, dvasininkai ir kitų profesijų publicistikos gerbėjai. Konkurse gali dalyvauti ir publicistinių [žodinių] programų autoriai bei atlikėjai.

Konkurso rezultatai susumuojami ir laureatai skelbiami kasmet. Apdovanojimai bus įteikiami spalio 11-ąją, pažymint Žemaičių vyskupo Motiejaus Valančiaus ganytojiško laiško dėl blaivystės paskelbimo metines. Patvirtinta konkurso žiuri: Dalia Andriūšienė, TVR žurnalistė, žiuri sekretorė; Virgilijus Cepulis, LPS Seimo Tarybos atsakingasis sekretorius; Romas Gudaitis, rašytojas, TSRS liaudies deputatas; Juozas Jurevičius, „Blaiviosios Lietuvos“ redaktorius, žiuri pirmininkas; Česlovas Jursėnas, žurnalistas, Lietuvos TSR Ministrų Tarybos atstovas informacijai; Algimantas Keina, kunigas, LPS Seimo narys; Česlovas Kudaba, profesorius, Lietuvos kultūros fondo pirmininkas; Juozas Nekrošius, poetas, Lietuvos vaikų fondo pirmininkas; Kazys Saja, rašytojas; Vitas Turčinavičius, sociologas, M. Valančiaus blaivystės sąjūdžio atstovas; Vytautė Zilinskaitė, rašytoja.

Rašinius, siūlomus „Blaiviosios Lietuvos“ konkursui, siųsti adresu: 232006 Vilnius-6, a. d. 351, iki 1989 metų rugsėjo 15 dienos.

ma visuomeninė organizacija, jungianti mūsų Respublikos gyventojus, kurie rūpinasi Lietuvos ir JAV ryšių plėtimu bei giliniu. Ji sieks geresnio savitarpio pažinimo, supratimo, skatins abipusiškai naudingus tiesioginius kontaktus, bendradarbiavimą, puoselės Lietuvos ir JAV tautų draugystę. Lietuvai žengiant ekonominio bei politinio savarankiškumo keliu, galėsime talkinti visuomeninėms, kūrybinėms ir kultūros organizacijoms, mokslo ir mokymo įstaigoms, verslo žmonėms užmegzti bei palaikyti ryšius su atitinkamomis JAV institucijomis. Pastaruoju metu anapus Atlanto pastebimai išaugo domėjimasis Pabaltijumi. Tikimės, kad su mūsų asociacijos narių pagalba amerikiečiai geriau susipažins su Lietuvos kultūra, mokslu, ekonomika. Manome, kad ateityje periteliniais pagrindais galėtų būti įkurta JAV kultūros centras Lietuvoje ir Lietuvos kultūros centras Amerikoje.

— Asociacijos tikslai iš tiesų kilnūs. Bet ar netaps ji dar viena „popierine“ organizacija?

— Štai jums konkretus pavyzdys: viena didžiausių Šiaurės Amerikos visuomeninė organizacija „Citizen Exchange Council“ kuri yra JAV ir TSRS piliečių pasikeitimų iniciatorė ir propaguotoja, savo veiklos rekordiniais 1987 metais padėjo organizuoti viešnages, kuriose iš abiejų pusių dalyvavo apie tūkstantį žmonių. Beje, ji įsikūrė 1962 metais, o pirmąją delegaciją iš Tarybų Sąjungos priėmė tik po trejų metų. Prabėgo vos ke-

letas mėnesių nuo steigiamojo asociacijos susirinkimo, o mums talkinant Jungtinėse Valstijose ir Lietuvoje pabuvojo apie 150 žmonių, pradėdami moksliniais ir baigiant mokslininkais. Štai kovo mėnesį priėmė 60 amerikiečių vaikų, o JAV Merilendo valstijoje-viešėjo sostinės S. Nėries vidurinės mokyklos mokinų grupė.

— Kaip galima tapti asociacijos nariu?

— Jos nariais gali būti visi pilnamečiai Lietuvos piliečiai, savo organizacijose arba pagal gyvenamąją vietą susibūrę į asociacijos narių klubus, pripažįstantys įstatų ir aktyviai dalyvaujantys asociacijos veikloje. Klubui steigti reikia ne mažiau kaip vienuolikos narių, kurie turi mokėti anglų kalbą ar jos mokytis. Visus klausimus dėl asociacijos narių klubo registravimo bei pavienių asmenų priėmimo sprendžia asociacijos respublikinė taryba, gavusi atitinkamą pareiškimą.

TRUMPAI

— Čilės liaudis ruošiasi balsavimo keliu iš diktatoriaus Pinočeto konstitucijos išbraukti net 47 paragrafus, jų tarpe skelbiančius, kad marksizmo idėjų skelbimas yra kriminalinis nusikaltimas, kad komunistų partija ir kitos kairiosios organizacijos turi būti už įstatymo ribų, ir pan.

— Dallas miesto 22 advokatai, mokytojai ir dvasininkai sako, kad Imigracijos ir Natūralizacijos departamentas diskriminuoja lotynoamerikiečius, siekiančius čia politinio prieglobsčio.

— Nacionalinio švietimo asociacijos 13,832 nariai griausmingais aplodimais palydėjo reikalavimą: jeigu pasibaigė šaltasis karas, kad jam skirtos išlaidos būtų skiriamos švietimui.

VILNIS

Lithuanian Peoples' Bi-weekly (659-780)

Published bi-weekly, Thursday, except when preceded by a Holiday, by the Workers Publishing Association, Inc.
Subscription rates in United States: one year \$15.00; Chicago \$17.00; Canada, and other foreign countries — \$20.00.

POSTMASTER: Send address changes to the
VILNIS—3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608 Phone 842-7325

Second-class postage paid at Chicago, Illinois (U.S.P.S. 659-780)

Apie Amerikos lietuvius bedievius

Nei Lietuvoje, nei kur kitur tiek daug lietuvių nesubedievėjo, kaip čia Amerikoje. Ypač daug subedievėjo atvykusių prieš pirmąjį Pasaulinį karą. Atvykusius iš Lietuvos kaimų juos subedievėti stūmė jų suproletarėjimas, sumiestėjimas ir svetimų įpročių šalyje darbininkui sunkios gyvenimo sąlygos. Ir stūmė subedievėti ne vieną kitą, bet šimtus ir tūkstančius.

Daug kas anos kartos lietuvių subedievėjimo nuopelną skiria to meto buvusiems bedievybės skelbimo šulams, kaip dr. J. Šliūpiui, kun. Demskiui, kun. Mockui ir kitiems. Anglies kasyklų bei fabrių lietuvių darbininkai pasiklausydavo dr. Šliūpo, Demskio ar kun. Mockaus vulgariškų bedieviškų prakalbų, žiūrėk, šeimininkė ir varo iš buto, pravardžiuodama šliuptarniu! Susikrovęs lagaminėlių savo mantą žmogus ir kelias gyventi pas laisvesnių pažirų šeimą, pas kurią jau ne vienas „šliuptarnis“ gyvena inamiu. Čia jie po darbo dienos vakarais laisvai skaito „Keleivį“, socialistinę „Naująją gadyne“, socialistišką „Moterų balsą“ ir kitokią kairiųjų minčių spaudą, diskutuoja politiniais klausimais, mokosi, šviečiasi.

Šimtai tokių „šliuptarnių“, įsisavindami socialistines idėjas nuėjo pas įvairaus plauko socialistus, kiti šimtai supažangėjo. Kai įsikūrė JAV Komunistų partija, daugiau kaip 4,000 jų įstojo į kompartiją. Jie kūrė pažangiasias organizacijas, laikraščius, savivaiklą, drauge su Amerikos darbo liaudimi organizavo profsąjungas, streikavo, piketavo, žygiavo darbo žmonių demonstracijose.

Antrojo Pasaulinio karo išvakarėse pažangiečių laikraščiai kaip „Vilnis“ ir „Laisvė“ turėjo beveik po 10,000 skaitytojų. Į šių laikraščių ruošiamuosius piknikus bei išvažiavimus į gamtą suvažiudavo daug tūkstantinės lietuvių minios. Koncertų salės būdavo žmonių sklidinai pilnės.

Dabar to nebėra. Senoji pažangiųjų lietuvių karta beveik išmirė, bėra tik likučiai. Tačiau, jeigu įvairių politinių pažirų dr. Šliūpo, kun. Demskio ir kitų „iškepti“ bedieviai susiorganizuotų į ateistinė veiklai organizaciją, Amerikos lietuvių visuomeniniame judėjime būtų dar nemažas veiksnys. Bet ar jie savitarpį rastų bendrą kalbą, kai požiūrio į Tarybų Lietuvą vežimą jie traukia kaip Krilovo pasakėčioje vėžys, gulbė ir lydeka, prašosi klausimas...

Nepaisant jų nevienodo požiūrio į vykstančiuosius Lietuvoje įvykius jie vienodai apstulbę, kad Lietuvoje taip lengvai į paviršių išplaukė vyskupai su kunigais, ir kad paskui juos seka tūkstantinės minios tikinčiųjų žmonių! Ne vienas jie savęs klausia, nejaugi stalinizmo metais ir ateizmas buvo „nekošer“, kad tauta tebėra taip lygiai religinga, kokią jie emigruodami į Ameriką paliko?...

ĮDOMŲS ŽMONĖS GRETA MŪSU...

Kai norime pasakyti apie ką nors nesuprantamo, tai vadiname tą dalyką kinų raštu. Lygiai taip sėkmingai galima tokius dalykus lyginti ir su japonų hieroglifais. Europiečiui jie — be galo mįslingi, nelengva išmokyti suprasti jų kalbą. Todėl sutikti savo tarpe žmogų, kuris moka juos skaityti, dalykas neeilinis. Ne vienerius metus LKP Centro Komiteto leidyklos linolipininką Romą Bajarūną sutikdavau spaustuviėje, teko dirbti petys į petį leidžiant laikraščius, kuriuose dirbau, o jis, pasirodo, visus tuos metus nešiojo širdy svaionę ir ją sėkmingai įgyvendino. Nūnai Romas Bajarūnas — vienas iš nedaugelio žmonių Lietuvoje, įkertančių japonų kalbą.

Ligi šiol japonų literatūra buvo verčiama ne iš originalo, o iš rusiškų tekstų. Suprantama, kad Lu Sinio, Kobo Abės, Riuoskės Akutagavos, Jasunario Kavabatos kūriniai dėl to nustojo tam tikrų spalvų ir niuansų. Nūnai „Vyturio“

leidykla jau yra išleidusi iš originalo verstą Edogavos Ramo detektyvą „Pabaisa tamsoje“, o knygą vertė Romas Bajarūnas.

Knygos — šio žmogaus mana nuo mažų dienų. Matyt, šita meilė paskatino neakivaizdiniu būdu studijuoti Vilniaus universitete lietuvių kalbą ir literatūrą, paskui pereiti mokytis į dieninį, bet vis lydėjo dar nesuvertas noras kažko neeilinio... Studijos neatnešė laukto pasitenkinimo, Romas tada pasirinko nelengvą linolipininko duoną, o kartu ėmė mokytis japonų kalbos. Po pirmojo vertimo jau padėtas ant leidėjų stalo dar vienas — Marikos Jamamoto „Hirošimos seserys“. Taip gimė naujas vertėjas, kuriam pakluso vingu ir paslaptingi japonų hieroglifai. Romui Bajarūnui „Vagos“ grožinės literatūros leidykla dabar užsakė išversti Kobo Abės romaną „Žmogus-dėžė“. Vertėjas toliau tobulina žinias, kaupia japonų literatūros biblioteką. Valdas Araminas

Atklydusi viešnia

Lietuvos TSR valstybinį gamtos apsaugos komitetą pasiekė žinios, kad Sventičionių ir Rokiškių miškuose pastebėta meška. Pakomentuoti tai Eltos korespondentas Dainius Ručinskas paprašė šio komiteto medžioklės ir žuvininkystės skyriaus viršininką Gediminą Tursą.

Lietuvoje paskutinė rudoji meška buvo sumedžiota praėjusio šimtmečio pabaigoje Gudų girioje (dabartinio Vėrenos rajono apylinkėse). Šiuo metu meškų arčiausiai nuo Lietuvos sutinkama Estijoje, Baltarusijoje, RTFSR Pskovo ir Novgorodo srityse. Per paskutinius kelis dešimtmečius šių gyvūnų, matyt, atklydu-

sių iš šių vietovių, buvo pastebėta Alytaus ir Ignalinos rajonų miškuose. Pernai irgi buvo apsilankiusi rudoji viešnia. Kadangi žvėris buvo agresyvus, puolė gyvulius, vietinių gyventojų prašymu ją teko sumedžioti. Šiuo atveju meška tikriausiai irgi bus atklydusi. Jeigu ji rami, nieko negąsdina, vertėtų pagloboti. Paprastai meškos būna irzlės ir piktos tuomet, kai jas užklumpa ir pakelia iš quolio. Šiaip vasarą šie žvėrys yra ramūs, todėl sutikus juos nereikia pulti į paniką, o ramiai pasitraukti. Galgi ateis laikas, kai ir Respublikos fauna pasipildys šiais pas mus išnykusiais gierių galiūnais.

AMERIKIEČIAI APIE SLAPTUOSIUS PROTOKOLUS

The New York Times

Amerikos istorikai sparčiai atsiliopė į TSRS liaudies deputatų suvažiavime kilusią diskusiją dėl 1939 metų Tarybų Sąjungos—Vokietijos sutarčių. Jau birželio 5 dieną dienraštis „The New York Times“ tam paskyrė straipsnį, ir „Tiesos“ redakcija dėkoja geram bičiuliui niujorkiečiui Almui Šalčiui, operatyviai atsiuntusiam šią iškarpa.

Jungtinių Valstijų archyvarai, sakoma Roberto Pero korespondencijoje iš Vašingtono, neabejoja, kad minimi 1939 metų slaptieji protokolai yra autentiški. Tai galima įvertinti, nors dokumentų originalų nepavyko aptikti, o Vokietijai priklausiusių egzempliorių nacistai tikriausiai sunaikino karo metu.

Archyvų darbuotojai įsitikinę, kad 1945 metais Vokietijoje aptiktas mikrofilmas su dokumentų nuotraukomis yra tikras. Šio mikrofilmo kopija saugoma JAV nacionaliniame archyve ir jo darbuotojai pasirengę perduoti ją bet kokiai ekspertizei.

Kaip žinoma, 1939 metų rugpjūčio 23 dieną pasirašyta nepuolimo sutartis ir protokolai prie jos priskyrė Latviją ir Estiją tarybinei įtakos sferai, o Lietuvą — reicho interesų zonai. Antrasis protokolas, pasirašytas rugsėjo 28 dieną, jau po Lenkijos sutriuškinimo, perdavė Lietuvą tarybinei sferai.

JAV nacionalinio archyvo darbuotojas Robertas Volfas, globojantis archyve trofėjinių vokiečių dokumentų skyrių, teigia, kad trečiojo reicho užsienio reikalų ministras Joachimas fon Ribentropas įsakė sunaikinti dokumentų originalus. Tačiau už jų saugojimą atsakingas ministerijos darbuotojas Karlas fon Liošas prieš tai juos užfiksavo mikrofilme. Pats mikrofilmas buvo paslėptas žemėje.

Ši slaptyjų dokumentų sunaikinimo versija pirmą kartą buvo papasakota Britanijos armijos pulkininko leitenanto Roberto Tomsono raporte. Papulkininkis Tomsonas 1945-aisiais vadovavo specialiai britų armijos grupei, ieškojusiai slaptyjų reicho dokumentų. Kaip tik tada į ją kreipėsi vienas iš A. Hitlerio vertėjų Karlas fon Liošas, siūlydamasis pasakyti mikrofilmo, kuriame užfiksuoti visi slapčiausiai nacistų užsienio tarnybos dokumentai, paslėpimo vietą.

Drauge su vienu Amerikos karininku, anglų grupė 1945 metų gegužės 14 dieną netoli Miulhauzeno (tada Tiuringija, šiandien įeinanti į VDR, buvo užimta Vakarų sąjungininkų) iškasė kanistrą su mikrofilmu. Vokiškas filmas buvo išsiųstas į Angliją, kur jau 1945 metais iš jo buvo padaryti atspau-

dai. Jau iš atspaudų buvo padarytas naujas mikrofilmas (senajame originale buvo daugiau kaip tūkstantis kadrai).

Tarybinė pusė nepripažįsta mikrofilmo autentiškumą, rašo „The New York Times“. Praėjusių metų rugpjūtyje juo viešai suabejojo toks autoritetingas žmogus kaip Valentinus Falinas, tuo metu „Novosti“ agentūros valdybos pirmininkas, tvirtindamas, kad slaptieji protokolai suklastoti.

Tačiau Merilendo universiteto profesorius Džordžas Kentas aiškina priešingai: „Mikrofilmas kaip tik patvirtina protokolų autentiškumą jtikinamiau, negu originalas. Mat protokolas buvo nufotografuotas drauge su daugybe kitų dokumentų, kurių tikrumas neabejotinai. Išties mikrofilmo ritinį daug sunkiau suklastoti, negu atskirą dokumentą“.

Trofėjinis reicho URM dokumentų mikrofilmas šeštojo dešimtmečio antroje pusėje buvo anglų perduotas Vakarų Vokietijos vyriausybei.

VFR ministrų kabineto atstovas spaudai birželio 2 dieną Bonoje paskelbė, kad federalinis kancleris Helmutas Kolis, pildydamas asmeninį Michailo Gorbačiovo prašymą, dar gruodžio mėnesį liepė perduoti mikrofilmo kopijas tarybiniais istorikams.

Amerikos kongreso senato rūmų užsienio reikalų komitetas, rašo „The New York Times“, šiuo metu tiria ryšį tarp 1939 metų susitarimų bei Baltijos respublikų aneksijos. Senatorius iš Šiaurės Karolinos valstijos Džesis Helmsas, kuris vadovauja tyrimams, sako, kad „tolesnių įvykių grandinė patvirtina slaptyjų protokolų buvimą“.

Šioje istorijoje yra keletas įdomių sutapimų. Pirmiausia slaptyjų protokolų mikrofilmas buvo iškastas iš žemės Erfurto apygardoje, su kuria mūsų Respublika dabar draugauja.

Antra, Tarybų Sąjungos vyriausybė kreipėsi į Boną dviem mėnesiais vėliau, negu tą padarė „Tiesos“ redakcija. Dar gruodžio 20 dieną mūsų laikraštis išspausdino ne tik protokolų fotokopijas, bet ir oficialius Vakarų Vokietijos URM paaiškinimus apie jų autentiškumą. Deja, į Maskvą nusiųsti dokumentai ten viešai ir nebuvo publikuoti.

Beje, dar visai neseniai vienintele publikacija Rusijos Federacijoje apie 1939 metų protokolus buvo straipsnis, pasirodęs Novosibirske. Jį man Taline rodė Estijos žurnalistas sąjungos pirmininkas M. Miuris. Tai buvo persi- spausdinimas iš... „Tiesos“.

Vilius KAVALIAUSKAS

Kai žmogus stengiasi būti nuosirdus, jis jau nenuosirdus.

V. Kubanevas

Vilnis, 1989 m. rugpjūčio 3 d.

UKMERGĖS VALSTIEČIAI

UKMERGĖS rajone jau yra 12 žemdirbių, išsinuomojusių iš ūkių po kelis ar keliasdešimt hektarų žemės. Jie užsimoję kurti valstiečių ūkius ir tvarkyti savarankiškai. Tarp jų — želviškis Ksaveras Gabinaitis, išsinuomojęs 5 hektarus, laikantis tris karves. Šiemet su žmona jis tikisi parduoti 10 tonų pieno ir pusantros tonos mėsos.

— Ateityje planuojame laikyti dešimt karvių, gaminti ir parduoti ne tik daugiau pieno, bet ir jautienos, kiaulienos. Tam tikslui būtina įsigyti traktorių T-40, — kalbėjo K. Gabinaitis LKP rajono komitete įvykusiame pokalbyje su naujaisiais ūkininkais.

Krikštėnų tarybinio ūkio zootechnikas Henrikas Karaža taip pat pradėjo ūkininkauti naujoviškai. Kartu su žmona išsinuomuoja 15 ha dirbamos žemės ir 5 ha ganyklų. Nori laikyti 10 karvių, gaminti ir parduoti ne tik pieną, bet ir grūdus. Didžiausia problema — vėlgi nusipirkti traktorių.

— Noriu įsigyti MTZ markės traktorių, taip pat kratytuvą, kitos technikos, kuria būtų galima gerai įdirbti žemę, pasiruosti gerų pašarų. Visa tai nepigiai kainuos, o paskolos mums nenori duoti. Pradžiai reikia nors 10—15 tūkstančių rublių, — guodėsi H. Karaža.

Nelengva naujoviško ūkininkavimo pradžia ir „Gimtosios žemės“ kolūkio zootechnikui Stasiui Petniūnui, kuris su žmona išsinuomuoja 20 ha žemės — 10 hektarų ganyklų ir tiek pat dirbamos. Jau dabar laiko 10 karvių, 5 veršelius, 2 arklius. Šiemet žada parduoti 30 tonų pieno ir toną jautienos. Ateityje taip pat tikisi plėsti savo valdas, didinti gyvulininkystės produktų gamybą. Tačiau ir jam reikia bent 5 tūkst. rb paskolos, už kurią nusipirktų MTZ markės traktorių, kitos technikos.

— Įsigydami karves, už kiekvieną sumokėjome daugiau kaip po tūkstantį rublių. Visiškai išleidome santaupas. Beje, karves melžiam tris kartus per dieną. Nelengva, nes ganykla už keturių kilometrų nuo namų. Mat mes gyvename Želsvoje, o žemę nuomojame „Gimtosios žemės“ kolūkyje, — pasakojo S. Petniūnas ir piktinosi, kad jam prie namų neduoda bent pusės hektaro žemės, kurioje galėtų veršelius prisirišti.

Šis ūkininkas pripažino,

kad dirbti reikia gana daug, tačiau tas darbas nereikalauja nervų, nebūtina atsakyti už kitus, netgi girtuoklius. Antra vertus, anksčiau po darbo kolūkyje turėdavai vakarais dirbti sodybiniam sklype, o dabar per dieną viską pasidarai neskubėdamas. Žodžiu, taip šeiminkauti ima didelis ūpas, nors, tiesa, tenka susidurti ir su kitais sunkumais. Antai kolūkis už parduotą kilogramą pieno gauna po 36, o Petniūnams moka tik po 29 kapeikas. Be to, už kiekvieną išsinuomotą žemės hektarą reikia mokėti net po 150 rublių. Tai per brangu. Keblumų yra ir dėl ūkinių pastatų.

LKP rajono komiteto pirmasis sekretorius J. Budrikis patarė naujiesiems ūkininkams nuvažiuoti į Siesikų tarybinį ūkį ir pasidomėti polietilenu tvartu. Jame viena gyvulio stovėjimo vieta kainuoja tik iki pusantro šimto rublių.

— Nuo 1949 metų dirbau mechanizatoriumi, o dabar — meistru reguliuotoju, — sakė taujėniškis Mamertas Janickas. — Žodžiu, turiu didelę žemdirbio patirtį, viską moku padaryti pats. Be to, turiu tris suaugusius sūnus. Taigi savarankiškai valdyti ūkį mums nebus sunku. Šito imsiuos nuo sekančių metų pradžios. Jau esu apsižiūrėjęs žemę, po truputėlį rūpinuosi technika. Deja, ir man stinga lėšų, nes statomės naują gyvenamąjį namą. Tad labai reiklinga bent 20 tūkstančių rublių paskola technikai ir gyvuliams įsigyti.

Bene daugiausia žemės — net 50 ha — išsinuomojęs Pivonijos tarybinio ūkio mechanizatorius Vilimas Graužinis. Praėjusį rudenį žemę apšėjo žieminiais kviečiais. Anksčiau jis gyveno centrinėje Antakalnio gyvenvietėje, blokiniame name, o ši pavasarį persikėlė į vienkiamį. Be gyvenamojo namo, čia yra didelis tvartas, daržinė, puikus rūsys. Čia V. Graužinis nori įkurti valstiečių ūkį ir dirbti keliasdešimt hektarų žemės. Deja, kol nėra įstatymo, kol negali pasiimti paskolos, sunku ūkininkauti.

„Aušros“ kolūkio pirminko Vlodo Sorokino supratimu, nuomoti žemę — ne pati geriausia išeitis. Žemės žmogus turi gauti visam laikui, ūkininkauti savo galva, laisvai, nuo nieko nepriklausomas.

Juozas GUDELIAUSKAS

Baltarusijos pakrastyje, lietuviškame Peleşos kaime. (V. Kliubo nuotr.)

MŪSŲ SIELOS RANDAI

Tėvynę žmonės dažnai pavadinama Motina. Ji būna su rūtos šakele ar lotoso žiedais. Kitur šerkšno adatėlės — puošia jos siaurų akių blakstienas. Kiekvienam ji savita. Būna turtinga, būna skurdi. Bet doram žmogui Tėvynė, kaip Motina, viena ir šventa. Kiekvienam jo Tėvynė gražiausia, jos rūpesčiai arčiausiai širdies.

Kokia buvo mūsų Motina — Tėvynė 1941-ųjų birželio 14-ąją! Jeigu ji būtų galėjusi, būtų raudojusi. Jei būtų galėjusi, būtų gulusi ant bėgių prieš išvežamųjų ešelonus.

Baisiausia Motinai, kai iš jos atima vaikus... Ir jie sąmoningai buvo vežami ten, iš kur turėjo nebegrįžti, kuo greičiau mirti. Pagal iš anksto sudarytą planą tūkstančiai žmonių buvo surinkti ir gyvulinuose vagonuose išvežti už tūkstančių kilometrų baudyti, šalti, sirgti.

Neseniai į redakciją užėjusi moteris įteikė Kaune „Spindulio“ spaustuvės 25 tūkstančių tiražu vokiečių okupacijos metais išleistą knygėlę „Ištremtieji“. Jos paantraštė — „Bolševikų valdžios 1941 m. birželio 14—16 d. Lietuvos žmonių trėmimo vaizdai. Daliniai trėmtinių sąrašai“. Dar neseniai tai būtų buvusi radinamojo specfondo literatūra su grifu „slaptai“. Bet ši knygėlė ne iš bibliotekos. Ją žmonės išsaugojo. Vadinasi, jie žinojo, kas joje parašyta. O parašyta, kad 1941 metais per dvi dienas iš Lietuvos buvo išvežta 13 visuomenės darbuotojų, 7 kunigai, 599 mokytojai, 101 karys, 27 teisininkai, 12 menininkų, 46 gydytojai, 5 akušerės, 18 agronomų, 18 inžinierių, 44 studentai, 19 gailėstingųjų seserų, 18 žurnalistų, 13 vaistininkų. Tai tik maža dalis išvežtųjų, kurių pavardės, specialybės ar pareigos tada pavyko nustatyti...

Buvo trėmiama ir pokario metais. Buvo teisiama iš pirmo išlaužiant kaltinimus. Buvo tiesiog sušaudoma, sudeginama. Bet net tokių, kad ir nepilnų knygelių niekas nebeleido. Dar ir šiandien net tą laikotarpį studijuoja mokslininkai istorikai neturi duomenų, jiems nesudaroma galimybė išsiaiškinti, kieno nurodymu ir kiek buvo išvežta iš Lietuvos žmonių. Teko girdėti, kaip isto-

rikai, susirinkę į konferenciją skaičiuoja — tiek vagonų, o kiek juose žmonių gali tilpti! Tiek šeimų, o iš kelių asmenų jos buvo! Vidaus reikalų ministerijos, Valstybės saugumo komiteto, kitų žinybų archyvai jiems vis dar aklinau uždaryti.

Argi Motina Lietuva neturi teisės žinoti savo vaikų likimo! Teisybė padeda visuomenei atsinaujinti. Ji — būtina sąlyga, kad panašios piktadarybės niekada nepasikartotų. Kodėl daromos klūptys sužinoti tikrus faktus ir padaryti teisingas išvadas! Ar ne represijų šalininkams naujanga tokia tiesos slėpimo politika!

Praėjo beveik pusė amžiaus, bet žmonės neužmiršo tautos išniekinimo dienų. Kai pradėjome mokyti kalbėti tai, ką galvojame, antri metai „Tiesos“ redakciją plaukia ir plaukia išvežtųjų laišukai. Nenumaldomo širdies skausmo padiktuoti, jie šaukiasi ne keršto — prašo paskirti teisybę, sugrąžinti nekaltai nukentėjusiems gerą vardą, pašalinti šešėlių, krentantį ne tik ant jų, bet ir ant jų vaikų. Argi galima ir šiandien slėpti, kokią tragediją nuo stalininių represijų patyrė dalis mūsų tautos!

Desimtmečiais Lietuvą piakė ne tik rudeniniai lietūs, bet ir hitlerinė okupacija, pokarinė kolektyvizacija ir vėl nauji trėmimai. Atsidūrusi tarp dviejų galingų valstybių — fašistinės Vokietijos ir stalininės Tarybų Sąjungos — Lietuva buvo trypiama fiziškai ir morališkai. Pokario metais dar užvirė ir alinantis broližiškas karas. Iš miško atėję vyrai išžudydavo prievarta į kolūkius suvarytų žmonių šeimas, kolūkių, apylinkių pirmininkus. Ir šios žaizdos iki šiol kraujuoja. Tai irgi stalininės savivalės pasekmės.

Šiandien, Tautos aukų dieną, mes turime prisiminti, kokioje aplinkoje gyveno ir žaismingieji, vežimų, kitoklų represijų išvengę Lietuvos gyventojai. Represijos sukaustė baimės grandinėmis. Žmonės nutilo, susigūžė. Ilgainiui baimė peraugo į apatiją, didėjo nusikalstamumas, susiformavo neliečiamas elitas...

Danguolė REPŠIENĖ

Vilnis, 1989 m. rugpjūčio 3 d.

Respublikos miestai: Telsiai šiandien

BE KALTĖS KALTIEJI...

Vilniuje šūsirinkę buvę hitlerinių koncentracijos stovyklų kaliniai — vaikai. Jie prie Lietuvos vaikų fondo įkūrė savo bendriją.

Salėje sėdėjo pusamžiai žmonės, kuriuos karas bene žiauriausiai palietė. Tik gimę, jie jau buvo pasmerkti, nes Hitleris turėjo savą pirmarūšių ir antrarūšių žmonių teoriją. Pirmarūšiai — arijai — ne tik galėjo, bet ir turėjo išnaikinti antrarūšius: žydus, lenkus, lietuvius, čigonus.

Ne, tai ne košmariškas sapnas — nuotraukos, kuriose išbadėję vaikai už spygliuotų vielų Osvencime, Dachau ar kitame hitleriniame žmonių naikinimo fabrike. Ne vienas salėje sėdėjusių praejo šį pragarą ir tik stebuklo, neįtikėtino atsitiktinumo dėka liko gyvas. Žiūrį šiandien į jų ramius, kasdieninius veidus, jie niekuo nesisiskiria nuo kitų, ir išsigąstus: ar kada, turėdama daugiau sveikatos, neužlindau kuriam priešais, gal kuris prašėsi be eilės, o mes, visi stovėjusieji, šaukėme: „Negalima!“ Ir jis, negavęs ar produkto, ar kokios kitos prekės, neatsigręžęs tylėdamas nuėjo...

— Brangieji mano likimo broliai, — taip kreipėsi į susirinkusius buvęs vairuotojas, dabar pensininkas Kazimieras Jančiauskas.

...Jau 1941 metų gale Šiauliuose buvo Raudonosios armijos karių — belaisvių stovykla. Vokiečiai atidžiai saugojo, kad kąs bulvės nuo bado silpstantiems belaisviams neįmestų. Kartą jį, Kazimierą, prie stovyklos bestoviniuojantį berniuką, suaugę vyrai paprašė įmesti nelaimingiesiems duonos kepaluką. Daug negalvojęs vaikas taip ir padarė. Ir tuoj pajuto, kaip kažkas lyg geležinėmis replėmis suspaudė jo petį. Pakėlęs galvą, išvydo esesininką.

Vaiką įsodino į motociklo Vilnis, 1989 m. rugpiūčio 3 d.

lopšį, nuvežė pas tėvus, juos mūšė, tardė, kodėl sūnus taip daręs. Trylikametį „nusikaltėlį“ išvežė Vokietijon, kur jis beveik trejus metus dirbo aliuminio fabrike ties Berlynu. Sargybiniai su šunimis nuvarydavo į darbą ir parvarydavo.

Grįžo Jančiauskas Lietuvon karui pasibaigus. Tėvai jį tuojau nuo žmonių akių pasvyrėniają dukterį paslėpė. Ir prigrasino — tik nepasakok, kad Vokietijon išvežtas buvai. Iš pradžių Kazimieras nesuprato, kodėl jis turi tylėti. Pagyveno ir nebeklausinėjo. Užsieny buvę, hitlerininkų darbo ar koncentracijos stovyklose kentėję nelaimingieji, taip pat ir vaikai, ir į Tarybų šalį grįžę gyveno lyg su Kaino žyme.

— Be vaikystės, mokslo likau. Ir nuo vienu, ir nuo kitų kentėjau, — guodėsi Jančiauskas.

Visi hitlerinių koncentracijos, darbo stovyklų kaliniai vaikai augdami kaip išmąnydami slėpė buvę mažosiomis Hitlerio aukomis, nes kitaip jie būtų tapę stalininėmis aukomis.

Ir tik prieš dvejus metus pagaliau viešai prabilome apie mažuosius kalinius, galima jiems pareikšti užuojautą.

— Mūsų mažai beliko, — sakė žila moteris. — Fašistų medicininiai bandymai su gyvais vaikais, badas, darbas ne pagal jėgas daugelį luošiais, invalidais padarė, į kapus paguldė. O lengvatų prašyti mes neturėjome teisės.

Kartais vis dar pasigirsta balsų, kam per daug juodų spalvų praeity matom. O iš kur imti tas žydras, rožines spalvas, jei VAIKAS, dar dorai nesuprantas, kad gyvena, būdavo paverčiamas kaliniu ir NIEKUR NIEKAM negalėdavo įrodyti savo nekaltumo. Kitaip, kaip višišku višiuomenės, kurioje egzistavome, išsigimimu, šio reiškimo nepavadinsi.

Lietuvybės ekspansija

Kai kas sako, kad „mūsų laukia karšta vasara“. Ar iš tikrųjų? Geriausiai tai parodys laikas. Vasara tik prasidėjo. O tuo, kad mes čia labai skiriamės nuo angly, kurių parlamentas vasarą atostogauja ir jų politinis gyvenimas nuščiūva, abejoti netenka. Pas mus dar viskas atvirkščiai. Mat orams atšilus daug renginių gali vykti po atviru dangum...

Kas įvyko Lietuvoje nuo praėjusios vasaros!

Pernai gegužę Respublikos politinis gyvenimas dar buvo lėtas ir stipriai centralizuotas. Tada visus pabudino S. Pečiūlio straipsnio „Akla praeities nostalgija“ („Komj. tiesa“, 88.04.21) ir J. Jarmalavičiaus — „Vienpusiškai, be atsakomybės“ („Tiesa“, 88.05.03.) išaukta aštri polemika: koks stalinizmas buvo Lietuvoje! Ši problematika, mano nuomone, ir šiandien neišsemta [kokios gajos „tautų vado“ Stalino idėjos], tačiau tada nugalėjo S. Pečiūlio požiūris: stalinizmas Lietuvoje buvo toks pat baisus ir nusikalstamas, kaip ir kitur. Reikia kruopščiai ir konkrečiai įvertinti jo nusikaltimų vykdytojus, pagerbti aukas. Ne iš keršto. Vardan tiesos, be kurios žmogus negali jaustis laisvas.

Politiškai neutraliai ir optimistiškai vėliau pavadino 1988-ųjų vasarą prasidėjusius procesus — Atgimimas. Žmogaus ir tautos. Sąjūdis iškėlė suvereniteto idėją. „Lietuva be suvereniteto — Lietuva be ateities!“ — išgirdome tariant ir partijos lyderius. Dramatiškas TSRS Konstitucijos pataisų svarstymas atskleidė „liaudies balso“ stiprumą. Paaiškėjo, kad tas balsas į dangų nelina, nors jo klausomasi. Dažniausiai slaptomis. Po šio „pralaimėjimo“ sekė triumfas. Karščiausius parašų rinkimo akcijos šalininkus likimo ironija ištiko asmeniškai. Liaudies pagal tuos pačius įstatymus, prieš kuriuos jie protestavo, juos išrinko TSRS liaudies deputatais! Demokratiški rinkimai parodė žmonių nuotakas.

Per metus įvyko tai, ko prieš penkmetį nepajėgė aprėpti drąsi vaizduote. Buvo atkurtos, susikūrė, įsisteigė devynios galybės pirmiausia lietuviškų, o taip pat lenkų, baltarusių, rusų, totorių, kitų Lietuvoje gyvenančių tautų draugijų, sąjungų ar kitokių laisvai besivienijančių piliečių organizacijų. Valstybine tapo lietuvių kalba, suplevėsavo Trišpalvė, o „Tautiška giesmė“ galime giedoti sau išdidūs. Daug ar mažai pasiekta per metus! Kiekvienam atsakymas čia priklauso nuo pažiūrų radikalumo. Ultrams bus vis mažai, stagnacijos ortodoksams — daug. Man galva, visa tai reikšminga dabarčiai ir jeis į istoriją.

Susirinkusieji kėlė mintį, ar nevertėtų į vieną bendriją burtis visiems: ir hitlerinių, ir stalininių koncentracijos stovyklų bei išvežtiesiems vaikams.

[kurta draugija. Jie turės kur susitikti, išsipasakoti apie vaikystėje patirtą neteisybę, o gal ir kokią lengvatą išprašys, netgi spės ją pasinaudoti. Kaip baisiai ji bus pavėjavusi. Visas gyvenimas praėjo...]

Danguolė REPSIENĖ

Šiandien jau turime Lietuvos laiką, Lietuvos televiziją, radiją — ner kuri nuolat galime išgirsti ką ir kaip apie politiką galvoja LKP CK pirmasis sekretorius A. Brazauskas. Taigi vis labiau viešai tampa įmanomas ir mūsų požiūris į politinę tikrovę. Savitas, tikiuosi, nedogmatiškas. Požiūris, kad čia Lietuva ir visos tautos gali gyventi kaip Lietuvoje, o ne kaip kokioje kitoje valstybėje, manau, yra visų Lietuvos tautų santarvės pagrindas. Todėl visi, kas trokšta pasėti neapykantą ir sumaištį, siekia kirsinti, priešpastato Lietuvos tautas vieną kitai. Tačiau kol kas tai nepavyko. Dar nepamiršome savo istorijos, tad nebūsime priversti ją pakartoti! Kruvinasis Tbilisio sekmdienis mus aplenkė ne vien tik dėl atsitiktinumo. Per tuos metus sukūrėme nors kokį valdžios ir plačiųjų masių bendravimo modelį, kuris bent pusėtinai, bet veikia. O juk buvo rugsėjo 28-oji. Laime, protas išliko žviesus.

Lietuvybės ekspansija — tai, manau, būtų tiksliausias mūsų dvasios apraiškų pavadinimas, visiškai nesibaiminant žodžio „ekspansija“, kuris mūsų sąmonėje asocijuojasi būtinai su „imperializmu“. Kaltinti Respubliką imperializmu būtų daugiau negu juokinga. Argi laikome milijonių armiją užkariavimams, argi gaminame ginklus! Grėsmę keliam tik patys sau, atsilikusia pramonės technologija gamindami ekonomodus. Lotyniška expansio reikšmė — plėtimas, sklaidymas yra „taiki“ šio žodžio forma. Dera prisiminti prieš šėsis šimtus metų rašytus Gedimino laiškus, jau anuomet pranešusius pasauliui, ko Lietuva siekia, kas joje vyksta. Šiandien situacija vėl panaši: norime taikiai prekiauti su Vakarais ir Rytais. Tai svarbiausia. Norime geriau gyventi. Tai ne mažiau svarbu. Vadinas, turime skleisti apie save garsą. Gal atsirasit šiuolaikinis Gediminas ir pradėtų leisti anglišką laikraštį, tarkime, pavadintą „The Lithuania Times“ ar dar kaip! Esu įsitikinęs, jog tai mums dabar būtina. Problemos čia, aišku, iškyla labai tarybinės: trūksta popieriaus, kas nors iš Centro pasakys: „Quod licet Jovi, non licet bovi“ — juk yra „Moscow News“. Deja, tai ne Gedimino laiška. Apie mus ten veik neraišo. Taigi kodėl negalėtume rašyti patys! Plėsti ir skleisti žinias apie Lietuvą, apie save.

O tų žinių šią vasarą bus. Optimistai tikisi, kad bus oficialiai denonsuotas Molotovo—Ribentropo paktas. Realistai — laukia. Tik pesimistai, kaip visada, niekuo netiki. Ar bus „lietuviški pinigai“ ir nepopierinis ekonominis savarankiškumas, didelių garantijų nėra. Nepaisant to, be mūsų pačių triūso apskritai nieko nebus. Reikia dirbti. Anot V. Kudirkos, „Tavo naudai ir žmonių gėrybei“.

Virgilijus SAVICKA

— Indijos finansų ministras Shankarrao Bhaorao atmetė JAV reikalavimą, kad panaikintų restrikcijas amerikiečiams investuotiesiems investuoti kapitalus Indijoje.

— Nukentėjusiems Armėnijoje nuo žemės drebėjimo, valdžia paskyrė fondą, kad būtų pastatyta 20,000 prefabrizuotų medinių namų.

PRISIMINIMAI NEMIGO NAKTĮ

Labai gerai prisimenu buržuazinius smetoninius laikus. Gyvenau vidutinių valstiečių šeimoje, aplink supo buožių ūkiai. Žinoma, buvo daug ir mažažemių, ir bežemių, kurie vertėsi tikrai labai sunkiai.

Pamenu, vienu metu visi kalbėjo apie tokį baisų įvykį. Marijampolės apskrities Vartų kaime pas buožę (pavardės neminėsiu) už piemenuką buvo labai neturtingo valstiečio vaikelis. Kadangi buvo anksti keliamas ir vėlai guldomas, ganyklose užmigo. Karvės, pajutusios esančios laisvos, išsilakstė kurį kur, na, žinoma, ir į miežių lauką. Kieme stovėjęs gaspadorius tai pamatė, paėmė botagą ir, radęs miegantį piemenuką, kirto tam per veidą, šis išsigandęs pašoko, pravirko. Tačiau to buvo maža, reikėjo daugiau įkrėsti. Vakare parginus gyvulius, šeimininkas nusivedė vaiką į malkinę ir suvedė su juo sąskaitas. Ryta pats buožė piemenuką radę negyvą. Tėvams pasakė, kad vaikas miegojęs ant tvarto ir buvęs „lunatikas“, naktimis vaikščiojęs, nukritęs ir užsimušęs. Tėvai ieškojo teisybės, deja, jos taip niekur nerado. Ir ne tik kad nerado, bet buvo išvaryti iš senos pakrypusios lūšnelės kuri stovėjo ant „geradario“ žemės. Pasiėmė savo „turtą“ ir su penkiais likusiais vaikais išėjo į visas keturias

puses.

Vokiečių okupacijos metais turčiai dar aukščiau pakėlė galvas, jiems buvo grąžintos žemės, vėl grįžo tarnai, vėl įsiviko į pakulinius marginius ir nieko gero nesitikėdami vėl krovė kitiems turtus.

1944 metais grįžus Tarybų valdžiai, išnaudotojai nuleido nosis, nes išėjo jų tarnai, klostėsi visai kitas gyvenimas. Žmonės džiaugėsi, kad dirbs tik sau, kac gyvenimas liesis nauja vaga.

Deja, ne visų svajonės išsipildė. Miškuose organizavosi bandos, ginklavosi ne norintys paklusti Tarybų valdžiai. Prasidėjo banditizmas, vienas kitas iš biedniukų buvo išvedami iš namų, ir juos rasdavo pakartus arba ir visai nerasdavo.

Artėjo 1945 metų pavasaris, sprogo pirmieji miško pumpurai, kas tik gyvas džiaugėsi jų sulaukęs. Ir štai „zasada“ liaudies gynėjams Rolijų kaime (dabar Lazdijų rajonas). Kiek ten žuvo, gerai prisimenu. Žuvo ir mano kaimynų sūnus Stasys Verkevičius. Kurie buvo paimti gyvi, ir šiandien niekas nežino, kur jie guli.

Kaip buvo gaila šio jauno, vos pradėjusio gyventi vaikinio! Mes, jaunimas, susirinkome palydėti jį į paskutinę kelionę. Kitą naktį po laidotuvių pasigirdo beldimas į duris, mama atidarė duris, suvirto keturi gink-

luoti vyrai, pribėgo prie mano lovos, pagriebė už plaukų, ištempė rėkdami: „Tai ką, komsomolka, jau palaidojai stribišką šunį?“ Ir kirto per pečius vieliniu bizonu. Po kiekvieno kirčio trūko oda. Pasitenkinę išsinešdino.

Vieną birželio naktį vėl įsibrovė neprašyti „svečiai“: atseit, kad aš esu komjaunuolė. Pasistatė prie sienos, atrėmė ginklą į krūtinę. Mama puolė banditui po kojų, bučiavo kruvinus batus prašydama, kad paliktų mane gyvą. Jie tik spyrė mamai į krūtinę ir išėjo.

Taip jie lankydavosi dažnai, grasindami, reikalaudami, kad jiems tarnaučiau. Liepė apsispręsti, o jei ne, tai... Teko apšviesti kaimą ir persikelti gyventi į mažą miestelį Krosną, iš visų pusių supamą miškų. Gyventi nebuvo kur, maisto nebuvo. Įstojau į komjaunimą, gavau darbą.

Atmintin įstrigo toks atvejis. Kartą trobon suvirto ginkluoti girti miško broliai, prisitūtais trispalviais trikampiais lopinėliais ant rankovių. Gyrėsi: „Ten, kaimo gale, ištraiskiau ubagiškas utėles“...

1947 metais buvo nukautas banditų vadeiva Aleškevičius — „Zilvitis“. Pas jį rastas sąsiuvinis, kuriame buvo aktyvo sąrašas.

Šiandien daug kas smerkia buvusius liaudies gynėjus, tačiau man teko daug su jais dirbti, kaip komjaunuolė turėjau eiti į kaimus dėl pyliavų, platinti obligacijas ir t. t. Bet neteko matyti, kad vogtų, muštų, įžeidintų ar panašiai. Kaimuose buožės aktyvą ir liaudies gynėjus įžeidinėdavo, gra-

šindavo. Komjaunuoliai ir liaudies gynėjai kiekvieną dieną eidavo į kaimus, o ar grįš, niekas nežinojo, nes kiekviename žingsnyje jų tykojo. Dabar yra lengviausia apteršti žmogų. Kiek aš žinau, liaudies gynėjai nenukirpo niekam plaukų, neišdegino kaktose penkiakampės žvaigždės, neplėšė panagių, neprievartavo. Tuo tarpu „naktiniai šikšnosparniai“ viską sugebėjo, pati ne kartą tuo įsitikinau. Taip grįžtant iš Lazdijų pakelėje užsukome į vienkiemį, mačiau jauną merginą nukirptais plaukais ir galva, apipilta karšta smala.

1947 metų rudenį, lapkričio 6 dienos naktį, buvau liudininkė, kaip už Krosnos miestelio, kokie šeši kilometrai, buvo iššudytos dvi šeimos — Valinčiaus ir kita (pavardės neprisimenu). Visi stebėjosi, piktinosi: už ką, ką šis vargšas žmogelis su savo gausia šeima galėjo padaryti? Nebent tik tai, kad gyveno išvežtojo ūkyje.

Dar vienas panašus atvejis. Už Krosnos miestelio, Grabaukos kaime, buvo iššaudyta Kasiulių šeima už tai, kad sūnus Petras žuvėdavo su milicijos pareigūnu. To užteko! Iš šeimos beliko penki karstai. Motina su dukra perbėgusios per kelią, nušautos avizose, sūnus Petras, šokęs per langą, nušautas darželyje, duktė lovoje nušauta su dar neišvėdusiu pasaulio kūdikiu, jos vyras — prie lovos.

1947 metų rugpjūtį viename kaime vyko šokiai. Dalyvavo juose ir brolis su sėute Margeliai — Jurgis ir Genė. Įpusėjus šokiams, atėjo miškiniai, vienus kankino, kitus mušė, o šiuos du jaunuolius išsivedė į mišką. Kuo nusikalto šiedu jaunuoliai, mažažemio valstiečio vaikai, jokiai partijai nepriklausantys? Motina, nepergyvenusi skausmo, išprotėjo, išbėgo į mišką ieškoti dingusių vaikų ir pati pradingo. Buvo paskelbta paieška, vaikai kol kas nebuvo surasti, o motina po 5 parų rasta Kalniškės miške, apsiklususi žemėn, duobėje, apsimušusi pala. Po dviejų savaičių kaime buvo apsupta viena sodyba. Joje tūnojęs miškinis šoko pro langą ir bėgo, bet buvo paimtas gyvas ir priverstas pasakyti, kur Margelių lavonai. Jie buvo rasti miško gilumoje, bunkeryje, iškankinti ir išniekinti...

Taip ir laidojo kas savaitę po 5—6 karstus tų žmonių, kurie buvo gavę žemės, kurie buvo palankūs Tarybų valdžiai.

Šiandien skausmas širdyje aprimo, tačiau retsykiais nemigo naktį ir dabar akyse stovi banditas krauju aptaškta trispalve.

Emilija MAKUSKAITĖ
Vilnius, 1989 m. rugpjūčio 3 d.

PUTINO GIMTINĖJE

Stogastulpis prie rašytojo gimtinės.

Šimtamečiai medžiai, kieme šulins, didelis dviejų galų namas... Čia, Prienų rajono Gudelių apylinkės Pilotiškių kaime, prieš 96 metus gimė ir iš čia į platųjį kūrybos kelią išėjo rašytojas Vincas Mykolaitis-Putinas. Apie tai byloja dailus stogastulpis prie rašytojo gimtinės, jį dar gerai prisimena senesnieji apylinkių žmonės. Dabar viename šio nemo gale gyvena rašytojo brolio sūnus, kitame — įkurtas memorialinis muziejus. Čia pat už kelio posūkio, palaukėje — romane „Altorių šešelyje“ su meile aprašytas Auškalnis, ant kurio tiek svajota

jaunystės metais.

Šio kuklaus muziejaus eksponatai — nuotraukos, knygos, kaimietiški buitiniai daiktai.

Liaudies rašytojas, akademikas, profesorius, daugelio neįkainojamos vertės mokslinių darbų autorius, vienas žymiausių mūsų vertėjų — taip apie jį rašoma enciklopedijose, straipsniuose. O čia — Sūduvos laukų platybėse pasimetusiame vienkiemyje — šį didelį žmogų kiekvienas suvokia ir priima taip, kaip liepia širdis. Juk čia — poeto pradžių pradžia.

Armantas NORVAISAS
Eltos koresp.

V. Mykolaičio-Putino gimtoji sodyba Pilotiškėse.
V. Gulevičiaus [ELTA] nuotraukos

PRIE PARTIZANŲ ŠLOVĖS PILKAPIO

Likviduoti Švenčionių apskrities fašistinį komisarą E. Olį ir jo pavaduotoją E. Heinemaną — tokią užduotį 1944 metų pavasarį gavo čia veikusio „Vilniaus“ partizanų būrio kovotojai. Sumanę rizikingą ir drąsų planą, liaudies keršytojai sėkmingai įvykdė operaciją ir sveiki grįžo į savo bazę. Apie šį ir daugelį kitų neprilygiamo narsumo pavyzdžių, kuriuos karo metais parodė Švenčionių apskrityje veikę kovotojų su vokiškaisiais okupantais būriai, pasakoja ekspozicinis muziejus, įrengtas Švenčionių rajone, prie partizanų šlovės pilkapio.

Aukštą kalvą, pagerbdami didvyrių atminimą, supylė Vilniaus universiteto auklėtiniai ir Švenčionių rajono jaunimas. Jau iš tolo matyti akmenyje iškalti žodžiai „Partizanų žygdarbio neužmiršime“. Ir iš tikrųjų — į šią tradicinę Pergalės šventės iškilmių ir susitikimų su karo dalyviais vietą suvažiuoja jaunosios kartos atstovai iš visos Lietuvos.

Savo pažadą — nepamiršti didvyrių žygdarbio — gražiais darbais nuolat patvirtina ir rajono jaunimas. Remdamiesi buvusių kovotojų pasakojimais, jie per talkas pilkapio papėdėje surentė partizanų žemines. Čia pat iškilo ir šiuolaikinis paviljonas. Jame įrengta ekspozicija supažindina su Lietuvos partizaninio judėjimo štabu ir dalyviais, pasakoja apie jų žygdarbius.

Iš gausių fonotuotrukų, dokumentų kopijų ir kitos medžiagos, kurią rajono Kraštotyros muziejus darbuotojams padėjo surinkti jaunieji švenčioniškiai, sužinome, kad jau antraisiais hitlerinės okupacijos metais Kazėnų ir Naručio miškuose įsikūrė pirmosios Lietuvos partizanų grupės. Ilgainiui gausėjo jų gretos, augo karinis pasirengimas, organizuotumas. Liaudies keršytojai greitai tapo grėsminga jėga priešams didelėje Rytų Lietuvos dalyje. Ypač sumaniai veikė K. Kalinauskas, „Vilniaus“, „Zalgirio“, „Bičiulių“ būrių kovotojai. Kiekvienas jų „bėgių karo“ dienomis susprogdino po keletą ešelonų, sunaikino daug priešų karavių, karininkų ir technikos.

Pažymint Respublikos išvadavimo iš vokiškųjų fašistinių okupantų 45-ąsias metines, Švenčionių rajono merginos ir vaikinai stengiasi atskleisti vis naujus partizaninio judėjimo Didžiajame Tėvynės kare puslapius. Jie aktyviai padeda tvarkyti kovų paminklus, istorinių vietų aplinką, visuomeniuose muziejuose papildoma ir rengia naujas ekspozicijas.

Artūras Poviliūnas

Nesmerk nieko, pagautas pirmo įkarščio. Kitaip tu visada pateksi į kvailą padėtį.

R. Oldongtonas

Kai žmogus stengiasi būti nuoširdus, jis jau nebenuoširdus.

V. Kubajėvas

Geriau nepasakyti viško, negu pasakyti per daug.

L. Tolstojus

Kelionės į Lietuvą

Plačiai žinoma Amerikos lietuviams kelionių agentūra American Travel Service Bureau, per daug metų patyrusi komplektavimu turistinių grupių į Lietuvą, galvojantiems šiemet aplankyti savo gimtąjį kraštą, gimines bei pažįstamus, siūlo pasirinkti bile kurį čia skelbiamą turą. Agentūra išrūpina vizą ir tvarkys visus kitus reikalus, susijusius su kelione. Kiekvieną turą lydės patyręs palydovas iki Vilniaus ir atgal.

Kadangi dabar ryšium su Lietuvoje vykstančiais istoriniais įvykiais įdomu aplankyti Lietuvą, daug žmonių keliauja pamatyti kas ten darosi, o grupėse vietų ribotas skaičius, — paskubėkite užsiregistruoti, pasirinkę bile kurį turą.

Kreipkitės lietuviškai ar angliškai: AMERICAN TRAVEL SERVICE BUREAU, 9727 S. Western Ave., Chicago, IL 60643. Telefonas: (312) 238-9787.

TOUR NO.	DATES	NIGHTS SPENT IN EACH CITY	Chicago	New York
SPRING				
#101	April 27-May 15	Moscow 1, Vilnius 15, Moscow 1	2,150.00	2,100.00
#102	May 16-May 31	Moscow 1, Vilnius 11, Moscow 2	2,395.00	2,245.00
EARLY SUMMER				
#103	June 12-July 02	Moscow 1, Vilnius 15, Leningrad 2, Helsinki 1	2,795.00	2,645.00
VILNIS				
#104	June 14-July 01	Moscow 1, Vilnius 15, Moscow 0	2,595.00	2,445.00
#105	June 26-July 12	Moscow 1, Vilnius 10, Leningrad 2, Helsinki 2	2,595.00	2,445.00
SUMMER				
#106	July 11-July 30	Moscow 2, Vilnius 15, Moscow 1	2,795.00	2,645.00
#107	July 24-Aug 09	Moscow 2, Vilnius 10, Leningrad 2, Helsinki 1	2,695.00	2,545.00
#108	July 29-Aug 16	Moscow 1, Vilnius 15, Moscow 1 — VILNIS	2,695.00	2,545.00
#109	Aug 01-Aug 16	Moscow, Vilnius 10, Leningrad 2, Moscow 1	2,595.00	2,445.00
LATE SUMMER				
#110	Aug 21-Sept 06	Moscow 2, Vilnius 10, Riga 2, Moscow 1	2,595.00	2,445.00
#111	Sept 12-Oct 01	Moscow 2, Vilnius 15, Moscow 1 — VILNIS	2,795.00	2,645.00
#112	Oct 03-Oct 16	Moscow 1, Vilnius 10, Moscow 1	1,895.00	1,850.00

P.S. Laikraščio „Vilnius“ administracija rekomenduoja laikraščio skaitytojams vykti per šią agentūrą bile kuriuo turu. **Administracija**

Kaip vykdėme instrukciją

1941 metų birželio pradžioje žmonių išvežimas — skaudus įvykis. Kodėl tai įvyko, man ir dabar nėra aišku. Aš tada dirbau Užvenčio valsčiaus partorgu. Gavau pranešimą iš partijos Šiaulių apskrities komiteto, kad man pasiūsta mašina ir kad, pasikvietęs kokius 5 žmones iš aktyvo, atvykčiau į Šiaulius. Tų penkių žmonių taip greit nesuradau, tad nuvykome trise — aš, P. Pocius ir Povilas Šimkus. Šiauliuose radome ir iš kitų valsčių suvažiuosius. Liepė apie 20 val. nuvykti į Dariaus—Girėno gatvę, nebeprisimenu, į kokius rūmus — Karininkų ramovę ar Šiaulių klubą. Mes ten buvome lyg ir areštuoti. Pasakė: „Niekur neišsiskirstyti!“ Prie durų stovėjo kariškiai. Apie 12 valandą nakties pranešė, kad atėjo laikas iš Lietuvos pašalinti antitarybinius elementus. Dėl to mes ir esame

sukviesti. Pridūrė — mūsų žmonės jau dirba jūsų valsčiuose ir mes turėsime jiems padėti. Kiekvienam valsčiui paskyrė po sunkvežimį su kariškiais. Į mašinas sodinę kalbėjo rusiškai. Taip mes, užventiškaiai, patekome į Šaukėnus, o kol atsiradom Užventy, tai jau buvo darbai atlikti ir be mūsų.

Kiek prisimenu, iš mūsų valsčiaus buvo išvežti 6 žmonės. Tai dvarininkas Gutkauskis iš Guravos dvaro, 80 ha savininkas, Lapiškių Šimkevičius, 150 ha savininkas, Feliksas Radzevičius iš Želvių, 100 ha savininkas, Užvatsnio 150 ha savininkė Babrauskienė su dukra ir Užvenčio valsčiaus tautininkų partijos pirmininkas mokytojas Šležas. Aš už juos visus bučiau garantavęs, jokie jie priešai nebuvo, bet mūsų niekas neklausė. Atstovas iš apskrities pasakė, kad tokia yra instrukcija ir pakeisti nebuvo galima.

Antanas JUOZAPAVIČIUS

St. Petersburg, Fla.

April 1st— The regular monthly membership meeting was held. The minutes and all reports were accepted as read. Estelle (Ukenas) Auer, formerly of Philadelphia and now living in St. Petersburg, was voted in as a member.

Joe Dobrow celebrated his birthday. He treated everyone to a drink of their choice and was heartily thanked. Everyone joined the chorus in singing *Happy Birthday* to him.

Barney Brennan was surprised with a new, much roomier desk table from which to sell dinner and bar tickets.

April 8th— We had visitors from Chicago, San Francisco and a group from Waterbury, Conn. Among them, Amelia and Walter Yuskovic, who enjoyed talking to old and new Florida friends.

Polina Pohorolow celebrated her birthday with a group of friends and treated everyone to a piece of birthday cake.

April 22nd— Adele Klimavice had a pleasant birthday surprise. Stefaniya of Detroit had arranged for a beautiful birthday cake. We all got a piece and it was good!

April was a month for fond farewells. Our winter visitors were beginning to leave for their homes "up north". On the 8th, we bade adieu to Helen, Victor and Andy Thomas. Victor and Andy sing in our chorus while here. Andy will be missed by all of his dancing partners. Victor kept our raffle cart supplied with honey. On the 22nd, our regular winter visitors, Charlie and Ottie Glinskas, said their goodbyes before returning to Canada. On the 29th, Frank and Betty Remeika had a special farewell in song. Gertrude Raskauskas sang several songs for them, as promised. Also on the 29th, we bade a temporary (thank goodness!) farewell to Stanley and Vi Kuzmickas. They will be in Ohio for 2 weeks, where they will celebrate their 60th wedding anniversary and Stanley's 80th birthday. Son, Don, has a special celebration arranged for them.

Happy anniversary and birthday, Vi and Stanley!

Mary B.

KRAŽIŲ ŠVENTĖ

KELMĖ. Rajono visuomenė pažymėjo vieną seniausių mūsų Zemalijos švietimo centro — Kražių kolegijos 375 metų sukaktį. Kartu sukako ir 70 metų, kai čia buvo įkurta lietuviška gimnazija, kurią globojo „Žiburio“ švietimo draugija.

Į šventę susirinko buvę šios mokyklos auklėtiniai. Jie apžiūrėjo kražiečių pedagogų E. Dirmeikio prižiūrimą Kražių istorijos

visuomeninį muziejų, turintį apie pusantro tūkstančio eksponatų. Pasidžiaugė gražiais Kražiais: buvęs kolegijos bendrabutis netrukus po rekonstrukcijos taps kultūrinės paskirties pastatu, iškilis Kražių skerdynėms atminti paminklas — jam sukurti paskelbtame respublikiniame konkurse laimėjo skulptoriaus R. Midvikio projektas.

Vien pokario metais Kražių

vidurinę mokyklą baigė 1071 abiturientas. Siemetinės laidos abiturientams baigimo atestatus šventėje įteikė švietimo ministras H. Zabulis. Meno saviveiklininkai suvaidino kadais Kražiuose dirbusio rašytojo J. Petruolio pjesę „Juodieji broliai“. Po visą Lietuvą ir pasaulį išsibarsčiusius kražiečius dabar buria „Kražių sambūris“ — jam vadovauja klaipėdietė gydytoja ir pedagogė B. Aleksandravičienė.

Sigitas BLEDA

Vilnis, 1989 m. rugpiūčio 3 d.

TARPE MŪSŲ

— Šiuomi noriu pranešti, kad Amerikos Lietuvių Moterų Kultūros draugijos ir Ex Mainerių klubo narių susirinkimai įvyks rugsėjo (Sept.) 19 dieną "Vilnius" salėje, apatiniam aukšte, 12 val. dienos. Susirinkime turėsime pasitarti, kada turėti sekantį susirinkimą, kada turėti Christmas Party ir kitais klausimais. Į susirinkimą atsineškite narių duoklės knygetes. Ypač nepamirškite ateiti tos, kurios nebuvote praėjusį susirinkimą.

— Praeitais Amerikos Lietuvių Moterų Kultūros draugijos susirinkimas, kaip žinia, įvyko birželio 19 dieną "Vilnius" salėje. Susirinkimą atidarė draugijos pirmininkė Antoinette Vaitkus. Dėl kai kurių narių sunegalavimo, susirinkimas buvo negausus. Dėl aktyvų kataraktos operacijos negalėjo dalyvauti izdininkė Petrė Malinauskienė. Kasininkė Isabel Peters irgi dėl ligos susirinkime nedalyvavo. Atrodo, kad dar serga šios narės: Julija Marazas, Frances Rimdžius, Eva Senkus.

— Ex Mainerių klubo narių susirinkimą atidarė Tony Litvinas. Jis pranešė, kad 20 narių, neužsimokėję duoklių po metus ir daugiau, suspenduoti. Renkant naują valdybą išrinkti: pirmininku John Feiza, sekretoriumi Tony Litvinas, izdininke Antoinette Vaitkus. Jono Patecko sergančiam broliui Alfonsoi nutarta pasiūsti užuojautos atviruką. Pasibaigus susirinkimo rutinai vyko pietūs.

— Lankydamiesi su Lou Lietuvių Tautinėse kapinėse susitikome Alviną Kenston, atvykusį į kapines aplankyti savo vyro velionies Juozo kapą. Paskui sutikome buvusios vilnietės aktyvistės velionės Stelos Vaičiūlionienės jaunesniąją dukrą. Ji papasakojo, kad jos ir jos sesers Anna Bayer vyrai jau išėję į pensiją ir laiką leidžia meškeriodami.

— Retai kada matome mūsų suėjimuose Vytautą Yotką ir jo žmoną Dovic. Jiedu turi biznį ir kai kada tenka per dieną dirbti po 12-15 valandų. Vytautui gydytojas net patarė, kad liautųsi tiek dirbęs, kad visiškai nesusirgtų. Kaip žinia, Dovic kilusi iš pietinių valstijų, todėl abu dažnai vyksta į tą kraštą pas jos tėvus. Keliaudami pakeliui sustoja moteliuose.

— Wally Pozer kontaktuojasi su Bulgarijos, Rumunijos, Kanados ir Prancūzijos diplomatais susitarti dėl pasikeitimo paaugliais gimnastais. Kaip žinia, jo pastangomis suorganizuoti paaugliai amerikiečiai gimnastai prieš kurį laiką buvo nuvykę į TSRS, o iš ten buvo atvykę tarybiniai.

— Daugelis mūsų, sulaukę 60-70 metų, pradėdami senėti, o sulaukę 80 metų pasidarome nebe tokie, kokiais buvome jauni. Della Reuther, gyvenanti 13021 N. 113th Ave. B, Youngstown, Ariz. 85363, tebėra gubi, kokia buvo gyvendama Čikagoje. Nežiūrint, kad negaluoja dėl kataraktos akyse, aktyviai reikišiasi senų žmonių grupuotėse, dainuoja Scottsdale chore, duodančiame dainų programas senų žmonių priežiūros namuose (nursing home), bažnyčiose, parodose ir Phoenix bibliotekoje.

— Ie Bimba, gyvenanti 7956

Tamoshander Glen, Glen Burnice, Md. 21061, rašo laiške, kad nors jau sulaukusi 80 metų, bet sveikata negali daug aimanuoti. Žinoma, norėtų būti dar 50 metų amžiaus vietoj 80 metų. Ji dažnai susirašinėja su kaliforniete Sonia Karosiene. Smagu, kad jos susirašinėja.

— Mildred Kubilius iš Hot Springs atsiuntė miesto laikraščio iškarpa, kurioje yra Bobo Rockefellerienės sūnus Paul. Bobo Rockefellerienė, kaip žinia, yra lietuvaitė iš Indianos. Mildred nuomone, jos sūnus Paul yra šaunus vyras, simpatizuojantis neturtingiems. Taipgi laiške Mildred pažymi, jog mano parduoti namą ir eiti gyventi į seniems žmonėms apartamentą. **Nellie De Schaaf**

LAIŠKAI - PARAMA

Gerbiami "Vilnius" leidėjai: Pasiunčiu mokestį už prenumeratą ir dešimkę laikraščiui paramos. **Natalie Cherman**
Hemet, Calif.

Gerb. "Vilnius" Administracija: Čia prisiunčiu \$100 čekį laikraščiui paramos. A. Maciukui laikraščių sulaikykite. Jau 11 mėnesių kaip ji ligoninėje, o jos vyras mažai bemato. Aš irgi nebegaliu pas juos nueiti, daug vaikščioti nebeįėjau. Prašau, atsiųskite man "Akiračių" adresą. **K. Thomas**
Endwell, N. Y.

Dear Sir:

Enclosed is a Money Order for ten dollars. It is the balance of the money I wanted to donate to the newspaper when I subscribed to it for Guralevičius in Vilnius, Lithuania. When I sent the money in, I assumed the subscription rate was the same for everyone, everywhere. **Helen Kumpick**

Vilnius Adm.,

I am sending you a twenty dollar bill for my renewal and whatever is left can be a donation.

By the way, the Lithuanian boys and girls gymnastic teams are coming here to Folsom, Pa. for an international gymnastic meet to be held on May 14th and 15th of May 1990. I am corresponding with the Lithuanian Coach. Besides them the Russian federation is sending 2 teams and we have invited 8 other countries to participate.

We shall not have to worry about finances since MacDonalds Hamburgers are sponsoring the event with their financial support. **Walter Pozer**

Nuoširdus "Vilnius" rėmėjas Ch. Sisevičius staptelėjęs administracijos raštiniėje paliko \$50 laikraščiui paramos. Tai ne pirmas toks jo gestas. Didelis jam ačiū. **Adm.**

— Indijos vandenyno šalis sustarė kitais metais liepos mėnesį turėti konferenciją, kurioje bus aptariama, kad Indijos vandenynas būtų paskelbtas taikos zona.

— Benamių aktyvistas Mich Syder susirūpinusiems benamiams sako, jog numatyta benamių demonstracija Vašingtone bus įspėjimas Kongresui, kad rimtai pradėtų galvoti apie benamius.

LIŪDNA ŽINIA

ST. KUZMICKAS
Veikęs APLA, o po susivienijimo — LDS; išrinktas į LDS izdo globėjus 1940 metais.

Baigiant ruošti paskutinius laikraščio puslapius Mary Brennan telefonu iš Floridos pranešė, kad nuvežtas į ligoninę ir deguonių nebeatgaivintas mirė nuo plaučių uždegimo Stasys Kuzmickas.

Nėra Amerikoje kiek nors aktyvesnio pažangaus lietuvio, kuris nežinojo Stasio Kuzmicko kaip neeilinio solisto, aktyvaus saviveiklos darbuotojo, visuomenininko nuo pat jo paauglio dienų. Ypač daug jis reikišėsi Lietuvių Darbininkų Susivienijimo judėjime Pensilvanijoje anglies kasyklų rajone, dažnai buvo renkamas į LDS Centro komitetą. Iš Klevelando persikėles gyventi į St. Petersburg, Fla., Stasys Kuzmickas visa esybe buvo atsidavęs Lietuvių Vyresnių Piliečių klubo reikalui, per daugelį metų buvo klubo prezidentu. Dainos Mylėtojų chore buvo nepava-

duojamas solistas ir choro pirminkininkas.

Stasys Kuzmickas mirė tik ką atšventęs gegužės 8 dieną savo aštuoniasdešimtas gimimo metines. Paliko giliame nuliūdime žmoną Violetą ir visą šeimą bei kitus artimuosius, bendražygius visuomeniniame judėjime.

Plačiau apie velionį ir jo laido tuves sekancioje laikraščio laidoje.

Draugas

TRUMPAI

— St. Louis miesto benamiai, protestuodami, kad miesto taryba be reikalo paskyrė \$400,000 liaudies pramogų parodai, priešais miesto rotušę parke pasistatė palapinių miestelį.

— Medikai, tyrinėjantys žmogaus sveikatą, priėję galutinios išvados, kad žmogui virš 50 metų amžiaus imti kas antra diena po kruopelę aspirino eina į sveikatą, daugeliui atitolina širdies priepuolį.

— Apsisaugojimui nuo vėžio ligos draugija konstatuoja, kad nuo šios ligos daugiausia miršta neturtingi žmonės. Draugijos apskaičiavimu, šiemet nuo vėžio ligos mirs 178,000 neturtingų žmonių, kuriuos galima būtų išgelbėti, jeigu jie turėtų išteklių gydytis.

— Los Angeles Romos katalikų kapinių darbininkai pasiuntė delegaciją į Romą pas popiežių, kad jis užtartų juos, siekiančius susiorganizuoti į profsąjungą.

MININT SAVO GIMTADIENĮ

Rugp. 5-ta d. 1892 m. man primena, jog aš esu senesnis. Keliu kas rytą, pradėdamas dieną, jaučiu, jog esu sunkesnis. Metelis po metelio, nors ir nelengva, į priekį žygiuoju. Jau tik 3-jų metelių stoka iki 100 skaitliuotu.

Senatvė, senatve tu, man daug priminti ir patarti gali. Kaip ir praeity, proletaro kovų sunki vaga ir gili. Aš Lietuvos kaimo sūnus, mažamokslis Ameriką suradau, Stojau į kovotojų eiles ir iki šiol nepavargau.

Žmonijos istorija nusako, savanaudžiai žmonijai žalą padarė. Pabudo iš ilgo miego žmonija, kovų keliais karalių sostus išvalė. Šis kovingas šimtmetis. Jau daug ko įvyko netikėto. Žmonija keičiasi, viskas daroma išvengti karo užkerčio.

Ak, jau man seneliui nelengva viską suprasti. Žemėje daug skurdo, biednuomenė ruošiasi rezežius mesti, gi tikintieji vadai ir aukšti bokštai jų bažnyčių. Jie myli auksą: jei negauna dolerių, nesako spyčių.

Šių laikų jauni dvasininkai ir politikai siekia gerų vardų. Ką jie veikia neklausk. Jie dėvi šilkinę skrandą. Yra ir neramumų. Amerika Kinijoje kūrė lizdus savo raugo, Bet viskas sprogo į kavalkus. Tiesos žodis čia pabrango.

Ak, dar daug ką norėčiau prie progos čia pasakyti, Bet vietos stoka, didelius glėbius čia nesutalpinti. Prigaminata daug šurpių raketų žudymui žmogaus. Vieni laukia teisių naujo pasaulio, o kiti dangaus.

Gi aš senelis pensininkas nepajėgiu būti dykas. Mano miela žmonelė Margarita paruošia pusrytį kas rytą. Šeštadienį einam į šokius Pensininkų Lietuvių klube. Saulę nepergyvensime, ruošiamės mirti su garbe.

Jonas Milius-Mileris, Dzūkėlis

P.S. Redakcija neatsako.

Vilnius, 1989 m. rugpjūčio 3 d.